

“HVIS VI BARE GØR SOM VI PLEJER, KØRER VERDENEN HENOVER OS”

INTERVIEW BØRGE OBEL

Det er lidt mere end et år siden, at centerleder ved Aarhus Universitet, professor Børge Obel, satte sig i stolen som formand for styregruppen for Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek (DEFF). REVY mødte ham en mandag i maj til en snak om det forløbende år, fremtiden for DEFF og DEFF's arbejde og opgaver i forhold til de danske FFU-biblioteker.

Af Christian Lauersen, red.

”Den rockende dekan”. Sådan kaldte Berlingske Tidende for nogle år siden Børge Obel i en artikel i forbindelse med, at den daværende dekan for Handelshøjskolen i Århus fyldte 60 år. Overskriften var en henvisning til de unge år, hvor Obel ved siden af skolen drev et bookingbureau for gymnasiebands, mens han selv også gav den gas på elguitaren. Obel er stadig en travl mand, der sætter strøm til ting. Udover at være professor, centerleder og tidsskriftredaktør, finder han også tid til at være formand for DEFF samt Danish e-infrastructure Cooperation (DeiC). REVY møder ham på 2. sal hos Forsknings- og Innovationsstyrelsen. Han er kommet direkte fra Århus og har fundet plads til os i starten af en arbejdsdag, der med hans egne ord ”har møde på møde til kl. 21”.

Nu har du siddet som formand for styregruppen i DEFF i ca. et års tid – hvad tiltalte dig ved formandskabet?

”Der var flere ting, der gjorde sig gældende. Det første handler om vidensformidling, hvor der kommer til at ske store ting de nærmeste år, og dem vil jeg gerne være med til at præge. Herudover er jeg jo også formand for DeiC, og her så jeg nogle klare snitflader mellem de to organisationer, som kunne bruges. Og slutteligt, da jeg var rektor på Handelshøjskolen i Århus, så havde jeg jo lederen af biblioteket siddende i min direktion, så selv om jeg primært kender bibliotekerne som bruger, har jeg

også et stort kendskab til dem, der driver biblioteker på beslutningsniveau, og dette ville jeg gerne bringe i spil i forhold til DEFF.

Hvad vil du betegne som DEFF's fremmeste formål?

”At understøtte den forandring, som der sker på bibliotekerne i øjeblikket. Og jeg tror, bibliotekerne står på tærsklen til noget, der ligner den situation aviserne og typograferne er gået igennem og går igennem. Der sidder nogle mennesker med en hel masse viden og kompetencer, og dem skal vi sørge for at få over i et nyt regi. Bibliotekernes rolle som bogudlåner er under pres. Der er stadig bøger, men rigtig meget bliver digitalt, og man tilvejebringer viden og information på nye måder.

DEFF, bibliotekerne og udfordringerne

Hvad tror du, der skal til, for at bibliotekerne kan imødekomme de forandringer, de undergår og vil undergå?

”For det første skal man hele tiden være opmærksom på verdenen omkring sig, og hvordan den udvikler sig. Et område, vi jo arbejder meget med, er licensområdet, og det bliver udfordret af en lang række udefrakommende ting. For det første har vi set en markant stigning af fusioner i forlagsbranchen, og det betyder, at forlagene bliver stærkere og stærkere. Elsevier har jo f.eks. både købt stort op inden for deres eget område, men også inden for beslægtede områder såsom PURE og Mendeley, så vi får en anden industri, der i langt højere grad kan spille med musklerne og presse priserne opad, og der er ingen der ved, hvilken forretningsmodel der kommer til at præge fremtidens marked. Alle eksperimenterer med open access modeller, måder at lagre data og sikre tilgængeliggørelse af viden for fremtiden. Så vi ved en hel del teknologisk, men vi har meget ringe viden om, hvor vi bevæger os hen forretningsmæssigt. Så bibliotekerne står i en fantastisk spændende situation,

men også en lidt farlig situation, fordi udviklingen går hurtigt, og man er ikke selv herre over den.

Obel peger på den ministerielle og organisatoriske forankring samt mediekonvergensen (det fænomen, hvor traditionelle medier, som f.eks. radio, fjernsyn og trykte medier, integreres med nye interaktive og digitale medier og således skaber nye medieudtryk, red) som parametre hvor omverdenen udøver direkte indflydelse på FFU-bibliotekernes udvikling.

» Før var alle FFU-bibliotekerne under Kulturministeriet, nu er de fleste fusioneret ind i universiteterne af forskellige grunde og universiteterne er fusioneret med hinanden, og det påvirker naturligvis bibliotekernes organisering, finansiering og autonomi. Og så er der mediekonvergensen, al viden og information ender på en mobiltelefon. Vi ved ikke, hvordan det påvirker vores verden, og hvordan det ser ud om fem år.

”Og DEFF’s rolle i forhold til alt dette?”

» DEFF’s rolle er hele tiden at lave projekter, der sikrer, at bibliotekerne er på forkant med denne udvikling – det er vigtigt for forskerne, det er vigtigt for Danmark, og det er vigtigt for dansk erhvervsliv.

DEFF og licenserne

En væsentlig arbejdsopgave for DEFF er administrationen af licenser for institutionerne under Kulturministeriet, Undervisningsministeriet og Uddannelses- og Forskningsministeriet – herunder at forhandle de bedst mulige licensaftaler for færrest mulige midler. Via licensaftalerne skaffes der elektronisk information til undervisere, forskere og studerende ved institutionerne.

”Hvordan ser du på forvaltningen og udviklingen af licensopgaven?”

» Vi er stadig ved at finde en effektiv og rationel måde at håndtere dette på, og det skal også ses som en del af et større arbejde hen imod, hvordan vi kan modernisere den måde, DEFF drives på. Vi er i den forbindelse ved at skrive vedtægter for DEFF – sådan nogle har vi aldrig haft før – samt en forretningsorden, så vi får præciseret, hvem der gør hvad, hvornår og hvorfor. Det kan betegnes som det tredje trin i DEFF’s udvikling: først var det et projekt, så kom vi på finansloven,

og nu skal vi færdiggøre rammerne via vedtægter og forretningsorden, og her kommer licensområdet til at spille en rolle.

”Hvornår er det arbejde på plads, og kan du løfte sløret lidt for, hvad det kommer til at betyde generelt og for licensområdet?”

”Vi regner med at have det på plads inden udgangen af juli. DEFF skal tænke på, at vi har forskellige ting at drive; nogle services, nogle tilskudsmidler, og så er vi jo en slags indkøbsforening og enhver indkøbsforening har kunder, og vi skal sørge for, at kunderne er tilfredse, og der er vi selvfølgelig løbende i dialog med bibliotekerne, om hvordan vi gør det på den bedste måde.

For det meste af biblioteksdanmark er det ikke nogen hemmelighed, at DEFF Licenser er blevet åreladet et par gange inden for det sidste stykke tid, og at der rundt omkring i væsnet er bekymring om, hvorvidt DEFF Licenser er i stand til at løfte den meget vigtige opgave om forhandling af de nationale licenser.

”Hvordan vil I sikre, at DEFF Licenser har de fornødne rammer og de fornødne kompetencer til at løfte opgaven omkring de nationale licensforhandlinger?”

”Nu er det jo sådan, at opgaven med forhandling af licenserne ikke ligger hos Styregruppen, men hos Kulturstyrelsen, som varetager opgaverne med det daglige arbejde i DEFF, og jeg er helt tryk ved, at de nok skal kunne stille med den rigtige arbejdskraft på dette område. Det er Kulturstyrelsen, der i samarbejde med bibliotekerne skal finde ud af, hvordan den service skal leveres. Jeg er sikker på, at de nok skal klare opgaven både nu og i fremtiden.

DEFF og projekterne

En anden væsentlig DEFF-opgave er bevilling af midler og tilskud til en række projekter, der er placeret under DEFF's fire programgrupper. DEFF bevilger ca. 13 millioner kroner årligt til projekter, og man har igennem tiden justeret praksis for tildeling af midler og også billedet af hvilke projekter, der modtog midler har ændret sig – fra flere mindre projekter tidligere til færre og større projekter det sidste år.

”Kommer der ændringer til den praksis omkring udvælgelse af projekter, DEFF har haft det sidste års tid, eller vil I holde den samme linje?”

”Vi har sidste år lavet et eksperiment, der går på at lave større projekter. På den baggrund endte vi med at vælge tre projekter. Og det har vi planlagt at gøre en gang til. Der er flere grunde til, at vi vælger at gøre det: for det første vil vi gerne skabe en kritisk masse i de projekter, vi laver, og vi tror, det er nødvendigt for at være med i den omstillingsperiode, vi befinder os i. For det andet, så bruger vi projekterne til at gøde samarbejde på tværs af institutioner således, at stort set alle biblioteker er repræsenteret i alle de projekter, der kører.

Obel understreger, at udviklingen ikke blot er grebet ud af den blå luft.

”Den tidligere styregruppe har lavet en strategi, og den syntes vi ser fornuftig ud, så den vil vi ikke lave om på. Så vores opgave er at implementere den, så det er det, vi er ved at kigge på nu. Vi har styregruppemøde i juni og umiddelbart derefter kommer der et opslag, hvor man kan byde ind med projekter. Vi prøver at være en lille smule utraditionelle omkring nogle ting i en situation, hvor der sker forandringer – f.eks. lavede vi sidste år en konference, hvor man skulle præsentere projekterne, og det synes jeg faktisk projekterne blev bedre af. Og det syntes jeg, er en vigtig opgave for os, for hvis vi bare gør som vi plejer, kører verdenen hen over os.

DEFF og DeiC: synergi eller sammenstød

Udover at være formand for DEFF's styregruppe, sidder Obel også som formand for DeiC (Danish e-infrastructure Cooperation), som siden dannelsen i 2012 har haft det formål at understøtte Danmark som ”e-Science nation” gennem levering af computerkraft, datalagring og netværk til forskning og forskningsbaseret undervisning og har på den måde klare snitflader til DEFF.

”Du er jo formand for både DEFF og DeiC. Ser du nogen synergieffekt eller udvekslingsmuligheder ved, at du sidder som formand for begge?”

”Jeg tror, at en af grundene til, at man har peget på netop mig som formand begge steder er ud fra et ønske om at koordinere. Der er et relativt stort overlap – et eksempel er WAYF (”Where Are You From”, en infrastruktur for genbrug af personoplysninger, red.) som jo er flyttet fra Kulturstyrelsen, startede som et DEFF-projekt og er nu endt hos DeiC. Vi har data management som fylder hos begge parter, så der er helt sikkert et koordineringsbehov, og jeg tror, at hvis vi kan få de forskellige ministerier og de forskellige institutioner og de forskellige organer som DEFF og DeiC til at arbejde optimalt sammen, kan vi komme til at lave rigtig gode ting i Danmark. Det internationale netværk breder sig ind over både DEFF og DeiC, vi samarbejder med de samme mennesker f.eks. igennem Knowledge Exchange, og vi har mange snitflader, så det er væsentligt, at arbejdet bliver koordineret.

Der er penge i data

Obel kommer ofte ind på begrebet *data management*, men hvad er det for en størrelse, og hvorfor er det vigtigt for bibliotekerne?

”Der er et regelsæt på vej om ansvarlig forskning, det er i høring i disse dage, og et af de vigtige områder er, at man sikrer, at data bliver bevaret forsvarligt af flere forskellige grunde. Det handler både om at sikre dem til senere brug, men også om at overholde standarderne omkring datasikkerhed, privatlivets fred og så videre. Dette har selvfølgelig i et eller andet omfang eksisteret i forvejen, men nu bliver det formaliseret, og der stilles nogle helt andre krav end tidligere, både nationalt og internationalt. Herudover skal vi håndtere meget større mængder af data, end vi nogensinde har været vant til. Det vælter ind med data, og det føder flere problemer: vi skal håndtere helt nye

typer af data, vi får meget mere af det, og vi er afhængige af at vide, hvor data befinder sig henne og under hvilken lovgivning, de så skal håndteres.

”Og hvad kan bibliotekerne byde ind med?”

”Jeg synes, bibliotekerne har en erfaring og ekspertise i håndtering af data, som jeg mener, det ville være ærgerligt, hvis vi ikke fik på banen. Bibliotekerne er vant til at gemme data, de er vant til at tilføje metadata til data, de er vant til at arbejde med forskerne som kunder. Og det er jo i virkeligheden ikke særligt kontroversielt – data management er universiteternes hovedpine, og bibliotekerne er der for at hjælpe universiteterne, så det er jo oplagt, og det er også derfor, at DEFF og DeiC har sat arbejdet med den nationale data management strategi i gang.

Arbejdet med data management er i Obels optik ikke blot en parentes i bibliotekernes kommende arbejde. Adspurgt om, hvordan han ser på FFU-bibliotekernes nære fremtid, kommer han igen ind på håndteringen af data.

”Jeg tror, vi kommer til at se nye måder at håndtere viden på som følge af digitalisering og nye medier og jeg tror, at en af de opgaver, der står foran os, er hvordan vi får den viden i spil i mindre og mellemstore virksomheder, for det er nødvendigt for Danmark, hvis vi skal klare os i den internationale konkurrence.

Jeg har været med til at lave en rapport om Big Data for Erhvervsministeriet, og det viser, at der er store udfordringer for de mindre og mellemstore virksomheder. Vi kan også se på virksomheder som LinkedIn og Facebook, at der er værdi i data, og hvis vi skal udnytte det, skal forskningsbibliotekerne være med til at få data struktureret og sorteret i mængder, som vi ikke tidligere har set og med former for data, som vi ikke har arbejdet med før. Et eksempel: på det tidsskrift, jeg er redaktør på, har vi åbnet op for, at man kan lade en video følge sin artikel, for når man går digitalt, er man ikke længere hæmmet af papirmediet – det skaber helt nye muligheder. Skal man kunne simulere videre på de resultater, der vises i artiklen og kunne hente andre data ind og bruge i artiklen? Jeg tror, der kommer nye måder at arbejde med viden og formidle viden på, og her skal FFU-bibliotekerne være klar og tænke på, hvordan man får en tættere interaktion med brugeren og data og i skabelsen af data.

Vores tid er gået, og slutteligt spørger vi Børge Obel om fremtiden for DEFF?

”Jeg tror, DEFF går en god fremtid i møde. DEFF har jo udviklet sig fra at være projekt til at have en fast form, og det er et interessant samarbejde mellem 3 ministerier, og det er en organisation, der forsøger at koordinere et vigtigt stykke arbejde for de danske forskningsbiblioteker. Men jeg tror også, DEFF's opgaver vil ændre sig i takt med, at bibliotekernes opgaver ændrer sig. ●

DE HURTIGE

Hvad brugte du sidst et bibliotek til?

Til at hente en artikel.

Paperback eller e-bog?

Jeg bruger begge dele. Men problemet med e-bøger er, at de kommer i alt for mange formater og området afventer en standard, som man har set inden for f.eks. musikken. Og det system vil eksplodere, når markedet på et eller andet tidspunkt bliver tvunget til at finde en standard.

Det fysiske bibliotek eller bibliotek.dk?

Det må være bibliotek.dk – jeg kommer meget sjældent på det fysiske bibliotek. Nogen gange henter jeg bøger til børnebørnene, men selv de er gået over til iPads.

Apple eller Android?

Ingen af delene, jeg sværger til min Windows phone.

Steaks eller sushi?

Jeg vil helst have en bøf.

Lolland eller London?

London.

Justin Bieber eller Beethoven?

Mine børn siger de er vokset op i et hjem med en blanding af Beethoven og rock n' roll, så det må være Beethoven.

BØRGE OBEL

Professor ved School of Business and Social Sciences, Aarhus Universitet og centerdirektør for Interdisciplinary Center for Organizational Architecture, Aarhus Universitet.

Formand for bestyrelsen for Danish e-Infrastructure Collaboration (DeIC) og DEFF.

Kandidat i matematik og økonomi fra Aarhus Universitet i 1977, som han efterfølgende supplerede med en ph.d. og dr. oecon. fra Aarhus Universitet inden for samme område.

Redaktør af Journal of Organization Design, tidligere redaktør for Ledelse og Erhvervsøkonomi.

Tidligere rektor/dekan på Århus School of Business, Aarhus Universitet og dekan på det Samfundsvidenskabelige Fakultet på Syddansk Universitet i Odense.